

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента на дисертаційну роботу

Басистої Анастасії Степанівни «Удосконалення методів діагностики та лікування захворювань тканин пародонта у хворих на хронічний тонзиліт», представлена до захисту у спеціалізовану вчену раду ДФ 76.600.070 при Буковинському державному медичному університеті з правом проведення разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія»

1. Актуальність теми дисертації. Захворювання тканин пародонта були і залишаються одними з найпоширеніших стоматологічних захворювань. За даними ВООЗ, показники захворюваності як у дорослих пацієнтів, так і підлітків та осіб молодого віку сягають 85-100 %. Серед неінфекційних захворювань, хвороби тканин пародонта займають четверте місце та поступаються лише серцево-судинним, онкологічним захворюванням і цукровому діабету.

Хронічний генералізований пародонтит і хронічний тонзиліт є найбільш поширеними інфекційно-запальними захворюваннями слизової оболонки ротової порожнини та глотки. Взаємозв'язок патологічних процесів, що відбуваються у межах ротоглотки, має велике значення з огляду на подібність їх етіологічних і патогенетичних ланок, а співпраця стоматолога та отоларинголога є важливою, оскільки запалення піднебінних мигдаликів та тканин пародонта може бути хронічним джерелом інфекції та мати взаємообтяжуючий вплив.

Тонзилогенна інфекція та інфекція тканин пародонтального комплексу при запальних та дистрофічно-запальних хворобах тканин пародонта призводять до загальних і місцевих змін, а це, своєю чергою, знижує захисні сили організму та веде до розвитку патології різних органів і систем. При цьому потрібно відмітити, що відсутність досліджень про зміни в функціональному стані органів і тканин ротової порожнини, про динаміку змін мікробіологічних, біохімічних та

імунологічних показників при ЛОР-патологіях ускладнює діагностику й оцінку ефективності застосовуваних лікарських засобів як на початкових етапах, так і в більш віддалені терміни спостереження.

Отже, авторкою було обрано для дослідження актуальне питання стоматології, яке має на меті підвищення ефективності лікування та профілактики захворювань тканин пародонта при хронічному тонзиліті, шляхом вивчення клінічних особливостей перебігу захворювання, мікробіологічних, імунологічних та біохімічних показників, обґрунтування комплексної терапії на підставі клініко-лабораторних досліджень.

2. Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота є фрагментом комплексних науково-дослідних робіт кафедри терапевтичної стоматології Буковинського державного медичного університету «Розробка методів діагностики, терапевтичного лікування та реабілітації стоматологічних хворих» (завершена, № державної реєстрації 0115U002765, термін виконання 2015-2019 рр.) та «Обґрунтування та впровадження нових методів діагностики, лікування, профілактики та реабілітації стоматологічних хворих» (перехідна, № держреєстрації 0120U102553, термін виконання 2020-2024 рр.). Дисертантка є співвиконавцем зазначених науково-дослідних робіт.

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації, зумовлена правильно обраними методичними підходами, достатньою кількістю обстежених (276 осіб) та пролікованих (94 осіб) пацієнтів із використанням сучасних, інформативних методів дослідження, що відповідають поставленій меті та завданням роботи.

Наявний у дисертації ілюстративний матеріал повністю відображає об'єм проведених досліджень і містить необхідну наукову інформацію.

Аналіз та узагальнення результатів дослідження зроблено ґрунтовно із залученням достатньої кількості літературних джерел для порівняння, а також підтвердження власних даних. Наукові положення і висновки базуються на результатах власних досліджень та достатньо висвітлені в опублікованих наукових працях.

Здобувачкою проведена статистична обробка отриманих даних з використанням загальноприйнятих методів варіаційної статистики за допомогою програми «Microsoft Office Excel 2013». Аналіз варіаційних рядів проводили методом розрахунку середнього арифметичного і середньої похибки ($M \pm m$). Достовірність одержаних результатів проводили, базуючись на обчисленні критерію Стьюдента.

Отже, отримані результати, наукові положення та висновки дисертаційного дослідження є обґрунтованими та вірогідними.

4. Наукова новизна одержаних результатів. Уточнено та систематизовано наукові дані щодо поширеності та інтенсивності запальних і дистрофічно-запальних уражень тканин пародонта у дорослих із хронічним тонзилітом. Доповнено дані щодо мікробіоценозу ротової рідини аеробними і анаеробними культурами, уперше визначено колонізаційну резистентність слизової оболонки ротової порожнини у хворих із хронічним генералізованим пародонтитом при хронічному тонзиліті.

Уточнено та доповнено дані про зміни параметрів клітинного і гуморального імунітету, цитокінового профілю, білків гострої фази запалення у осіб із хронічним генералізованим пародонтитом на тлі хронічного тонзиліту. Уперше визначено стан перекисного окиснення ліпідів та системи антиоксидантного захисту при захворюваннях тканин пародонта в осіб із хронічним тонзилітом.

Науково обґрунтовано основні покази щодо лікування даної когорти пацієнтів із хронічним генералізованим пародонтитом початкового – II ступеня,

за допомогою патогенетично скерованої лікувальної схеми місцевої і загальної дії, з урахуванням клінічних проявів та лабораторних досліджень із позитивними віддаленими результатами.

5. Практичне значення результатів дослідження. Отримані результати вивчення поширеності та інтенсивності захворювань тканин пародонта в осіб з хронічним тонзилітом, можуть бути використані при плануванні стоматологічної допомоги в амбулаторно-стаціонарних умовах. Визначені мікробіологічні показники в ротовій рідині та імунологічно-біохімічні параметри в крові, можуть бути використані при діагностиці та оцінці ефективності лікувальних заходів під час курації захворювань тканин пародонта в осіб із хронічним тонзилітом.

Розроблено та доведено клінічну ефективність алгоритму заходів профілактики та лікування хронічного генералізованого пародонтиту початкового – II ступеня в хворих із хронічним тонзилітом, який включає препарати загального призначення «Ципролет-А», «Активал Макс» та «Тантум-Верде» і засоби для місцевої терапії: ополіскувач «Perio Aid Intensive Care» та «Целіста», протизапальний гель «Jen Metro Helur» та засоби індивідуальної гігієни. Запропонований комплекс прискорює клінічне одужання і сприяє стійкій стабілізації процесу в тканинах пародонта у пацієнтів із хронічним тонзилітом.

Результати дослідження впроваджені в навчально-педагогічний та лікувальний процес на кафедрах терапевтичної стоматології Буковинського державного медичного університету, Тернопільського національного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського МОЗ України, Івано-Франківського національного медичного університету, Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова. Результати досліджень використовуються при плануванні стоматологічної допомоги в стоматологічному відділенні Навчально-лікувального центру «Університетська клініка» Буковинського державного медичного університету та ОКНП «Чернівецький обласний стоматологічний центр».

6. Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях.

Основні результати і нові наукові положення дисертації опубліковані в наукових журналах та матеріалах наукових форумів різного рівня. За темою дисертації опубліковано 3 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у закордонному науковому журналі, що цитується в наукометричній базі Web of Science та 10 тез доповідей у збірниках науково-практичних конференцій.

7. Оцінка змісту дисертації, зауваження щодо змісту та оформлення роботи. Дисертація оформлена відповідно до «Основних вимог до дисертацій та авторефератів дисертацій» ДАК України. Дисертація побудована за традиційною схемою, викладена на 208 сторінках (разом із додатками). У вступі авторкою викладено актуальність теми, мету і завдання роботи, наукову новизну, практичне значення та впровадження результатів роботи, апробацію результатів дослідження на конгресах та науково-практичних конференціях.

Перший розділ – «Сучасні аспекти та єдність патогенетичних особливостей хронічного тонзиліту та захворювань тканин пародонта (огляд літератури)» викладено на 26 сторінках та складається із 3 підрозділів. У підрозділі 1.1. описана етіологія, патогенез, лікування хронічного тонзиліту та взаємозв'язок із захворюваннями ротової порожнини. У підрозділі 1.2. висвітлено сучасні аспекти етіопатогенезу захворювань тканин пародонта, значну увагу авторка приділила ролі мікробного фактору та цитокінової регуляції. У підрозділі 1.3. описано сучасні погляди на лікування захворювань тканин пародонта. У цьому розділі проглядається мотивація мети і завдань дослідження. Розділ завершується коротким підсумком огляду літератури. Викладений матеріал свідчить про вміння авторки критично і логічно оцінити стан проблеми, що вивчається, і провести глибокий аналіз невирішених питань.

У другому розділі «Матеріали та методи досліджень» на 19 сторінках викладено розподіл обстежених пацієнтів на групи, загальну характеристику досліджень, алгоритм комплексного лікування і профілактики генералізованого

пародонтиту початкового – II ступеня. Детально розписані клінічні, лабораторні та статистичні методи дослідження.

Третій розділ роботи, що має назву «Результати обстеження хворих із захворюваннями тканин пародонта на фоні хронічного тонзиліту», викладений на 16 сторінках і складається з двох підрозділів. У підрозділі 3.1 автор наводить отримані результати щодо анамнестичних даних і особливостей перебігу хронічного тонзиліту в основній групі дослідження. Підрозділі 3.2 містить порівняльний аналіз структури захворювань тканин пародонта між двома групами дослідження. Визначено поширеність та інтенсивність захворювань тканин пародонта, особливості клінічного перебігу захворювань тканин пародонта у хворих із хронічним тонзилітом у двох вікових групах. Наведені дані індексної оцінки стану тканин пародонта загалом та залежно від форми хронічного тонзиліту. Розділ достатньо ілюстрований (6 рисунків та 7 таблиць), закінчується коротким висновком, який обґрунтовує необхідність подальших лабораторних досліджень.

Четвертий розділ присвячений параклінічним дослідженням та викладений на 26 сторінках. Автор аналізує мікробіологічні, імунологічні та біохімічні показники у хворих із хронічним тонзилітом при захворюваннях тканин пародонта, характеризує видовий склад мікрофлори ротової рідини, оцінює колонізаційну резистентність слизової оболонки порожнини рота, вказує на роль показників клітинного і гуморального імунітету, протизапальних цитокінів, стану антиоксидантної системи у розвитку запального процесу в тканинах пародонта. Проведений аналіз показників не лише у трьох групах дослідження, але і залежно від форми хронічного тонзиліту та пародонтологічного діагнозу. Розділ достатньо ілюстрований, закінчується коротким висновком, який підкреслює роль вивчених механізмів у розвитку генералізованого пародонтиту та необхідності його корекції.

П'ятий розділ присвячений удосконаленню методів профілактики та лікування хронічного генералізованого пародонтиту у хворих із хронічним тонзилітом, поданий на 28 сторінках, складається із 2 підрозділів. Авторка розробила комплексне лікування, що включало препарати загального призначення «Ципролет-А», «Тантум-Верде» та «Активал Макс» і засоби для місцевої терапії: ополіскувач «Целіста», протизапальний гель «Jen Metro Helur»; професійну гігієну ротової порожнини та гігієнічне виховання та підбір індивідуальних засобів гігієни. Оцінено ефективність комплексного лікування генералізованого пародонтиту у хворих із хронічним тонзилітом у найближчі та віддалені терміни за даними клінічного обстеження, скринінгової оцінки колонізаційної резистентності слизової оболонки ротової порожнини та імунологічних показників у сироватці крові.

Аналіз та узагальнення результатів дослідження викладений на 10 сторінках. Автор висвітлює основні результати роботи, порівнює власні результати досліджень та співставляє їх, використовуючи сучасні дані літератури, проводить дискусію.

Висновки логічно витікають з отриманих результатів, відповідають меті і завданням роботи. Робота ілюстрована 37 таблицями, 7 рисунками, містить 260 найменувань використаних джерел, з них 131 – кирилицею і 129 – латиницею. Робота викладена грамотно, літературною українською мовою.

Зауваження та побажання до дисертації щодо змісту та оформлення. Принципових зауважень щодо змісту та оформлення дисертаційного дослідження немає. Загалом робота справляє виключно позитивне враження.

При ознайомленні з науковою роботою виникли такі запитання:

1. З якою метою використовували при первинному обстеженні пацієнтів індекс PSR?

2. Обґрунтуйте чому у критерії виключення були внесені хронічний генералізований пародонтит III ступеня і декомпенсована форма хронічного тонзиліту?

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Басистої Анастасії Степанівни на тему: *«Удосконалення методів діагностики та лікування захворювань тканин пародонта у хворих на хронічний тонзиліт»* є завершеною самостійною науковою працею, яка за своєю актуальністю, метою і завданням дослідження, науковою новизною та практичною значущістю для стоматології, достовірністю і обґрунтованістю отриманих результатів дослідження повністю відповідає наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року №40 та Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія».

Офіційний рецензент:

завідувачка кафедри стоматології дитячого віку

Буковинського державного медичного університету

доктор медичних наук,

професор

Оксана ГОДОВАНЕЦЬ

Анастасія Степанівна Басиста